

دوره حقوق شهروندی - دفتر چهارم

حقوق شهروندی؛

از حکمرانی مطلوب تا فرآیند اعمال اداری

نالیف:

آرین پتفت

محمود عباسی

معاونت حقوق بشر و امور بین الملل وزارت دادگستری

سرشناسه: عباسی، محمود ۱۳۴۲، پتفت، آراین ۱۳۶۶
عنوان و نام پدیدآورندگان: حقوق شهروندی؛ از حکمرانی مطلوب تا فرایند اعمال اداری/
تألیف: محمود عباسی، آراین پتفت.

مشخصات نشر: تهران: انتشارات حقوقی، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری: ۲۱۶ ص.؛ ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.

فروست: دوره حقوق شهروندی؛ دفتر چهارم.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۳۲۴-۷۳-۹

وضعیت فهرست نویسی: فیا.

موضوع: حقوق مدنی

Civil rights

رضوع: - - - مدنی - ایران.

Civil rights - - iran

موضوع: اصلاح نظام اداری - ایران

Civil service refc.m - Ira

موضوع: سازمان های دولتی - - فساد.

موضوع: Administrative agencies - Corrup. practice

رده بندی کنگره: ۱۳۹۶ ج ۲ پ ۵۷۱ JC

رده بندی دیوئی: ۳۲۳

شماره کتابشناسی ملی: ۴۷۹۹۵۲

حقوق شهروندی؛ از حکمرانی مطلوب تا فرایند اعمال اداری

تألیف: محمود عباسی و آراین پتفت

حروفچینی و صفحه آرایی: زینب حاکیمیان

طرح جلد: محمدحسن عرفان منش

چاپ اول: تابستان ۱۳۹۶

تیراژ: ۳۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

چاپ و صحافی: اعتماد

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۳۲۴-۷۳-۹

ناشر: انتشارات حقوقی

وزارت دادگستری؛ خیابان ولیعصر (ع)، جنب سفارت عراق، طبقه پنجم،

معاونت حقوق بشر و امور بین الملل

تلفن ۸۸۸۹۳۶۱۴ / دورنگار ۸۸۹۲۵۹۲۱

حق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است

فهرست مطالب

۷	مقدمه
۹	بخش اول: فلسفه وجودی دستگاه‌های اداری و حکمرانی مطلوب
۱۱	۱- فلسفه وجودی دستگاه‌های اداری
۱۱	۱-۱- نظریه قدرت عمومی
۱۷	۱-۲- نظریه خدمات عمومی
۲۸	۱-۳- نظریه منافع عمومی
۳۴	۱-۴- نظریه صلحت عمومی
۴۴	۱-۵- نظریه دموکراسی
۴۵	۲- حکمرانی مطلوب و مقام عدالت اداری
۴۸	۲-۱- نظریه حکمرانی مطلوب و مفهوم نوین حاکمیت
۵۱	۲-۱-۱- مفهوم سستی حاکمیت
۵۴	۲-۱-۲- مفهوم نوین حاکمیت
۵۸	۲-۱-۳- مفهوم پسانوین حاکمیت
۶۴	۲-۲- مأموریت‌ها و تکالیف بنیادین دستگاه اداری
۶۸	۲-۲-۱- اخلاق مداری اسلامی
۷۱	۲-۲-۲- آگاه‌سازی و مشارکت شهروندان
۷۵	۲-۲-۳- ایجاد نظام اداری مطلوب
۸۰	۲-۲-۴- صیانت از حقوق شهروندان
۸۳	۳- اصول کلی حقوق اداری
۹۷	بخش دوم: حقوق شهروندی در فرآیند اعمال اداری

- ۱- حق بر حاکمیت قانون و بهره‌مندی از دولت قانون‌مند ۱۰۳
- ۲- حق بر تکریم و پاسداشت حیثیت انسانی ۱۰۷
- ۳- حق بر سمیت شناختن و احترام به آزادی‌ها ۱۱۲
- ۴- حق برابری و منع تبعیض ناروا ۱۱۸
- ۵- حق بر تسریع و بموقع بودن خدمات اداری ۱۲۴
- ۶- حق بر رعایت حریم خصوصی ۱۳۰
- ۷- حق بر آگاهی و دولت شفاف ۱۳۳
- ۸- آزادی اندیشه و بیان و حق بر نقد و اظهارنظر ۱۳۷
- ۹- حق بر مشارکت و مشاورت ۱۴۱
- ۱۰- حق بر احترام به اختراعات و خواست‌ها ۱۵۱
- ۱۱- حقوق عادلانه کار و منع اجحاف ۱۵۳
- ۱۲- حقوق اقشار خاص ۱۶۲
- ۱۳- حق بر عدم تضییع و لزوم جبران خسارت وارده ۱۶۷
- ۱۴- حق بر شکایت و رسیدگی و دادسی صحیح ۱۶۹
- ۱۵- حق بر حکمرانی خردمندانه و کارآمد ۱۷۱
- ۱۶- حق بر احترام و رعایت حقوق مكتسبه ۱۷۶
- ۱۷- حق بر حسن نیت و منع سوءاستفاده از قدرت ۱۸۰
- ۱۸- حق بر دولت مسئول و پاسخگو ۱۸۲
- ۱۹- حق بر مالکیت ۱۸۸
- ۲۰- حق بر شایسته‌سالاری ۱۸۹
- ۲۱- حقوق رفاهی و تأمین اجتماعی ۱۹۱
- ۲۲- حق بر صیانت فرهنگی و توسعه پایدار ۲۰۰
- منابع و مأخذ ۲۰۷

مقدمه

از جمله مسائلی که در حوزه حقوق شهروندی بسیار حائز اهمیت است، دریافت و تبیین فلسفه وجودی دستگاه‌های اداری است. این که اساساً نهادهای دولتی به چه منظور پدید آمده‌اند، در برخورد ادارات با شهروندان، چه مقوله‌ای هسته مرکزی عمل دولتی قرار می‌گیرد و حق‌های مردم در مواجهه با کدام رویکرد عملکردی دولت قرار می‌گیرد، مسلماً ادراک صحیح علت وجودی دستگاه‌های دولتی از مهم‌ترین مضامینی است که رفتارها، تصمیمات و عملکرد آنها جهت‌دهی می‌کند و از این رو، برای شهروندان امری بسیار تأثیرگذار است. فلسفه وجودی دستگاه‌های اداری در حقیقت، بحث از چرایی تأسیس و تشکیل آن‌هاست و تعیین تکالیف دولتی را به تصویر می‌کشد. همانطور که می‌دانیم، تار و پود حوزه رفاهی دولت، از اختیارات و تکالیفی تشکیل شده است که سمت و سوی خاص دارد و این جهت‌گیری عملکردی مبتنی بر دریافت نهادهای دولتی از فلسفه وجودی خود است.

هنگامی که یک مقام دولتی بر اساس اصولی از بدنه یک دستگاه اداری تصمیم می‌گیرد و یا اقدامی می‌کند، اساس این عمل خود را بر پایه نحوه برداشت و ادراکش از تکلیف اصلی دولت و نسبت وجودی نهاد دولتی متبوع خود قرار می‌دهد و مطابق همان هم رفتار می‌کند. از این رو، استدراک مقامات دولتی از علت وجودی دستگاه‌های اداری، حوزه حقوق شهروندان را مستقیماً تحت تأثیر قرار می‌دهد؛ مضاف بر این که همواره حقوق شهروندان در برابر تکالیف دولتی قرار می‌گیرد و چنانچه دولت، وظیفه اصلی خود را بدرستی نداند، مسلماً عملکرد آن در باب حمایت و تضمین این حقوق چندان میسر و مثمر ثمر نخواهد بود. لذا تبیین فلسفه وجودی سازمان‌های اداری، از مهم‌ترین مسائل در باب حقوق شهروندی است.

در میان دکترین‌های نو ظهور حقوق بشر و حقوق شهروندی، حکمرانی مطلوب یا شایسته است که پرداختن به آن از اهمیت زیادی برخوردار است. از این رو مباحثی از این کتاب به نظریه‌های حکمرانی مطلوب و مفهوم نوین حاکمیت، مأموریت‌ها و تکالیف بنیادین دستگاه‌های اداری و اخلاق‌مداری اسلامی و آگاه‌سازی و مشارکت شهروندان در اداره جامعه و تمام عدالت اداری اختصاص یافته است. در این راستا نظام جمهوری اسلامی در سال ۱۳۹۵ شاهد تحولی بزرگ در این زمینه بود. ابلاغ منشور حقوق شهروندی در ۲۹ آذرماه ۱۳۹۵ توسط جناب آقای دکتر روحانی - رئیس‌جمهور - و متعاقباً تصویب‌نامه شورای عالی اداری در زمینه حقوق شهروندی و نظام اداری و ابلاغ آن تکلیف دستگاه‌های اجرایی و کارکنان دولت در اسدات حقوق شهروندی در فرایند اداری را روشن ساخت. موضوعی که به شرح آن کتاب را به خود اختصاص داده است. و شرح و تفسیر تصویب‌نامه حقوق شهروندی در نظام اداری را به تصویر کشیده است. بدان امید که مورد استفاده عاقل‌مندان قرار گیرد. بمنّه و کرمه

مولفان

بیست و نهم اردیبهشت ماه ۱۳۹۶